

Geleceğin

İSLÂM VE
İNSANLIĞIN
GELECEĞİ

İSLÂM VE İNSANLIĞIN GELECEĞİ

Roger Garaudy

Çeviren: Cemal Aydın

TEMEL VE İLK DİN

İslâm, Hz. Muhammed'in anlatıp açıklamasıyla ortaya çıkmış yeni bir din değildir.

Allah da, sadece müslümanlara özgü, özel bir Tanrı değildir. Allah, “*Dieu (Diyö)/Tanrı*”, Tek Allah'ı ifade eden kelimenin harfiyen tercümesidir. Nitekim anadili Arapça olan bir Hıristiyan, ettiği duada ve yaptığı âyinde Tanrı'ya yakarırken (Müslümanlar gibi) “*Allah*” lafzını kullanır.

İslâm demek, kişinin kendi rızası ve hür iradesi ile Tek Allah'a boyun eğmesi/teslim olması demektir. Bu tür boyun eğiş veya teslim oluş, vahye dayalı bütün ilâhî dinlerin ortak paydasıdır. Allah'ın “*ruhundan insana üflediği*” (Hicr, 15/29), ilk insan olan Hz. Âdem'den beri gönderilen bütün ilâhî buyrukların, yani Musevîliğin de, Hıristiyanlığın da, İslâm'ın da özü budur.

Kur'an, en açık bir şekilde, İslâm'ı işte böyle tarif eder. Yüce Allah, Hz. Muhammed'e şöyle demesini emreder:

*Ben peygamberlerin ilki
(bir türedi) değilim.*

Ahkâf, 46/9

Allah, ona sık sık hatırlatır:

*Biz senden önce de
peygamberler gönderdik.*

Yunus, 10/47; Hicr, 15/10; Nahl, 16/43;
Rum, 30/47; Mü'min, 40/78

Kur'ân, (Âl-i İmran, 3/144), açıkça vurgular:

*Muhammed de
ancak bir peygamberdir.
Ondan önce
nice peygamberler gelip geçti.*

Onların hepsi de aynı Allah'ın elçileriydiler.

Allah, Peygamberler aracılığıyla iletilen ilâhî buyrukların devamlılığına —ki Kur'ân, buna “Allah'ın sünneti”, O'nun “Geleneği/kanunu” adını verir—, dikkat çekerek Hz. Muhammed'e birçok defa şu emri verir:

*Senden önce kendilerine peygamber
gönderdiklerimize sor!*

Zuhrûf, 43/45.

Ayrıca bkz. Yunus, 10/94; Nahl, 16/43; Enbiya, 21/7

Allah, Kur'ân'da yahudilerin peygamberlerine ve hıristiyanların İsa'sına müslümanların saygı göstermelerini emreder (Nisa, 4/152; Bakara, 2/136, 285; Âl-i İmran, 3/ 84).

Yüce Peygamber Hz. Muhammed, işte bu gerçek ve temel dini bütün insanlara hatırlatmak üzere gelmiştir:

*Sen yüzünü, Allah'ı birleyici
olarak doğruca dine çevir!
Hakka yönelerek kendini
Allah'ın insanlara yaratılıştaki
verdiği dine ver!*

*Allah'ın yaratışında değişme yoktur.
İşte dosdoğru din budur!
Ama insanların çoęu bilmezler.*

Rum, 30/30

*Deyin ki,
biz Allah'a ve bize indirilene,
İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a,
Yakub'a ve Esbâ'ta indirilene,
Musa'ya ve İsa'ya ve (diğer)
peygamberlere Rableri tarafından
verilene iman ettik!
Onlardan hiçbirini dięerinden
farklı tutmayız!
Biz ancak Allah'a boyun eęen
müslümanlarız!*

Bakara, 2/136; Âl-i İmrân, 3/84

Peygamber Hz. Muhammed, eskiden indirilen vahiy-leri¹ tasdik etmek, onları tarih boyunca uğradıkları bozulmalardan arındırmak ve tamamlamak² üzere Allah tarafından gönderilmiştir.

Hz. İbrahim, bizim küçük ahlâk kurallarımızın ve küçük insanî mantıklarımızın ötesine taşarak, Allah'ın iradesine şartsız boyun eğişiyle inananların babası ve imamı (örnek rehberi) olmuştur (Bakara, 2/124).

Kur'ân'da (Hac, 22/78), şöyle denilir:

Babanız İbrahim'in dinine uyun!

¹ Neml, 27/76; Yunus, 10/37; Yusuf, 12/111; Fâtır, 35/31; Ahkâf, 46/12; Âl-i İmrân, 3/3; Nisa, 4/47; Mâide, 5/48; En'âm, 6/92...

² Bugün size dininizi kemale erdirip tamamladım. Mâide, 5/3

Hız. İbrahim'in de içinde bulunduğu kavmi meleklerin ziyaretinden bahsedilirken, bu yüce Peygamber "müslüman", yani "Allah'a teslim olmuş kişi" olarak tanıdır, Zâriyât, 51/36³.

Hız. İsa, Kur'an'da Allah'ın Ođlu olarak kabul edilmesine karşılık, peygamberler arasında üstün bir yere sahiptir. Çünkü Hız. Muhammed dâhil, hiçbir peygamber bir Bâkire'den dünyaya gelmemiştir. Allah, Kur'an'da Hız. Meryem hakkında (Enbiya, 21/91) buyurur:

*İrzini koruyan Meryem'i de hatırla!
Biz ona ruhumuzdan üfledik.
Onu da, ođlunu da
âlemlere bir mucize kıldık.*

Ardından gelen âyetle řu ilâve edilir:

*İşte sizin ümmetiniz,
bir tek ümmettir.*

Bir başka surede de (Mü'minûn, 23/52), peygamberler hakkındaki bu ifade aynen tekrarlanır. řu âyeti de okuyalım:

*Biz, bize indirilene de
size indirilene de iman ettik.
Bizim ilâhımız da,
sizin ilâhınız da birdir.
Biz yalnız O'na boyun eğerez.*

Ankebut, 29/46

Dünyanın bütün dinleri ve bütün bilgelikleri gibi, İslâm'ın da temel ve evrensel mesajı řu iki esasa dayanır:

³ Allah katında din, ancak (teslimiyettir) İslâm'dır. Âl-i İmrân, 3/19 ve 85.

- a. Allah'ın yüceliği (ululuğu) ve birliği.
b. İnsanların ümmet oluşu.

a) Allah'ın Yüceliğinin Tasdiki

Allah'ın yüceliği belirlenirken İslâm'da şunlara dikkat edilir:

1. Allah'ın bir ve tek oluşunda (tevhid) şüphe yoktur:
Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, mutlaka göklerin de, yerin de düzeni bozulur (kaos olur) du. Enbiya, 21/22

Ve tabii ki Allah'ın, her türlü insanî gerçeklikle hiçbir ortak veya benzer yanı yoktur.

2. Allah her şeyin Yarattıcısıdır. Dolayısıyla bizler kendi kendimize yetmeyiz. İnsan kendini kendisi için yeter gördüğünde kâfir olur. (Alak, 96/6, 7)

3. Bu birlik (vahdaniyet) prensibinden ve bu Yaradan Allah karşısında “bağımlı” oluşumuzun bilincinden (çünkü “yeterlilik”, yüceliğin zıttıdır), yüceliğe imanın üçüncü yönü doğar. Bu da, fertlerin, grupların ve milletlerin bencil çıkarlarından bağımsız ve onların üstünde yer alan mutlak değerleri kabul etmektir.

b) Ümmet Gerçeği

İslâm mesajının, Allah'ın Yüceliğinin tasdikinden sonraki ikinci esası “topluluk”, yani (ümmet)'tir.

Ümmet prensibi, ferdiyetçiliğin zıttıdır. Ferdiyetçiliğe göre insan (fert olarak), her şeyin merkezi ve ölçüsüdür. İslâm'ın ümmet anlayışında ise her bir fert, bütün diğer fertlerden şahsen sorumlu olmanın bilincini taşır.

İnsanlık *bir*'dir, çünkü Allah, yani bu insanlığın Yaratıcısı Bir'dir. Bütün insanlar aynı kökene sahiptir ve aynı gaye için yaratılmışlardır.

“Bütün insanlar tek ve aynı ümmeti oluşturur” (Bakara, 2/213).

İman sahiplerinin oluşturduğu bu tek ümmet içinde, İslâm'ın kendine has özelliği ve meselâ onu Hıristiyanlık'tan ayıran niteliği nedir?

Müslümanlarla hıristiyanlar arasındaki tartışmalarda, yüzyıllarca sürmüş olan Allah'ın insan suretinde görünmesi (incarnation/enkarnasyon) veya teslis (Trinite/Üçlü Allah İnancı) konuları gibi ilâhiyat polemiklerini burada yeniden ele almayı hiç mi hiç düşünmüyoruz. (Bu tartışmaların tarihi konusunda, Kardayak'ın (Cardailac) “Morisques et Chrétiens/Zorla Hıristiyanlaştırılan İspanya Müslümanları ve Hıristiyanlar” adlı kitabında geniş bilgi vardır).

Biz sadece Hz. İsa'nın Kur'ân'daki yerini hatırlattık. Orada özellikle Allah'ın insanlaşması (ete kemiğe bürünüp insan olarak görünmesi) ve Teslis'in/Üçleme'nin reddildiği âyette şöyle denilir:

*Ey Kitap ehli!
Dininiz hususunda aşırı gitmeyin!
Allah'a karşı yalnız hakkı söyleyin!
Meryemoğlu İsa Mesih,
sadece Allah'ın peygamberidir.
Meryemè ulaştırdığı kelimesi
ve O'ndan bir ruhtur.*

Nisa, 4/171

Aynı şekilde, Müslümanlar tarafından hıristiyanlara yöneltelen “üçlü Allahçılık” ithamlarını da bir yana bı-

rakıyoruz. Çünkü 112. sure olan İhlâs suresindeki “De ki: O Allah birdir... Doğurmamıştır, doğmamıştır. Hiç bir şey O’nun dengi değildir” ifadesi, 1215 yılında, Teslis konusunda toplanan Latran Konsili’nin metninde de hemen hemen aynı şekilde tekrarlanmıştır: Allah, Baba, Oğul ve Ruhü’l-kudüs’tür. Bu gerçeklik “doğurmaz ve doğurulmaz”. (“Non est generans neque generata, neque procedens.”)

Mekke’de inen ayetler, esas itibariyle, ilk yaratılışından kıyamet gününe kadar insanın hayatının anlamı üzerinde durur ve namaza, dürüst yaşamaya, adalete ve yardımseverliğe çağırırlar.

Hız. Muhammed aynı zamanda bir başka göreve de dâvet edilmiştir: Medine’de o, yeni tip bir topluluk (ümme) oluşturur ve bu topluluğu yönetir.

Bu durumda onun kaderi ve tebliğleri Hız. İsa’ninkinden farklılık gösterir. Zira dini tebliğ edip öğreten kişi devlet adamı olarak da karşımıza çıkar.

Roma İmparatorluğu’nun baş edilmez işgali altında Hız. İsa, hiç değilse insanın kişisel hayatını ve Allah’ın yüceliğini/ululuğunu koruma gayreti güderken, bir Roma valisi açısından en bozguncu sözü söylüyordu. Roma valisi için İmparator, Allah olarak benimsenmeliydi. O yüzden, hem ruhlar ve hem de bedenler üzerinde hüküm sürdüğünü iddia eden Sezar’dan ruhları kaçırmaya çalışmak, valinin gözünde, cezası idam olan bir cinayet işlemekti.

“Sezar’inkini Sezar’a, Allah’inkini Allah’a verin!” şeklindeki bu yıkıcı söz sonunda sahte bir slogana dönüştürüldü. Ümmetin imanı bir tarafa bırakıldı ve din “özel bir mesele” hâline getirildi. Böylelikle de siyasî yöneticilere Allah dışında hüküm sürme yetkisi verildi.

Artık Sezar'ın nasıl davranması gerektiği ise hiçbir zaman öğretilmeyecektir.

O kadar ki İznik Konsili'nden (325) başlayarak ta bugüne değin bu problem, hep Sezar'ın iradesine göre çözümlenmiştir. Bu uygulama "Konstantinizm/Her konuyu hükümdara bırakmak" olarak devam edecektir.

Buna karşılık Kur'ân'a ve Hz. Peygamber'in sünnetine göre, İslâm'ın asıl karakteri, hayatın yüce ve ilâhî boyutu ile Ümmet'in sosyal, iktisadî ve siyasî boyutlarını her zaman sıkı bir şekilde bütünleştirmiş olmasıdır.

Namaz farîzası ile "zekât" (yani sosyal hayatın bir gereği olarak ihtiyaç sahiplerine yapılacak aktarmalarla servetin temizlenmesi) farîzasının birbirine bağlı olarak Kur'ân'da 82 defa ifade edilmesi oldukça anlamlıdır. Şu hâlde, insanın Allah'la olan münasebeti ümmetle ve diğer insanlarla olan münasebetinden asla ayrı ve kopuk değildir.

Hz. Peygamber Medine'de örnek bir toplum kurdu. Bu toplumun Allah'ın birliğine olan imanı, onun bütün kurumlarının ilham verici prensibi olmuştur. Nitekim bu iman topluluğunun birliği, kişisel veya toplumsal hayatın her alanında kendisini gösteriyordu. Bu ise, bir sosyal adalet (ki bu olmayınca sınıf farklılıkları doğar) ve toplumun görüşünü alma (şûrâ) yoluyla gerçekleştiriliyordu. Şûrâ sayesinde herkes, bir bakıma Allah'ın gözetim ve denetimi altında, site (şehir-devlet) hayatına katılıyordu.

MEDİNE TOPLULUĞU

Bu topluluğa yön veren prensipler basittir:

Ekonomi plânında: Tek sahip Allah'tır.

Siyaset plânında: Tek hükmeden Allah'tır.

Kültür plânında: Tek bilen Allah'tır.

Tek sahip Allah'tır

“Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ındır!” buyurur Kur'ân (Bakara, 2/116, 284; Âl-i İmrân, 3/109 ve başka ayetler).

O'nun yeryüzündeki halifesi olan insan, bu mülkiyeti Allah yolunda çekip çevirmekle/yönetmekle yükümlüdür.

Bu kavram, mülkiyeti “*iyi yolda ve kötü yolda kullanma hakkı*” olarak tarif eden Roma hukukundaki kavramın zıttıdır. Tam aksine müslüman için, vazifeler haklardan önce gelir.

Allah'ın mülkünün sorumlu yöneticisi insan, bu mülkü kendi keyfine göre kullanamaz. Yani onu canının istediği gibi tahrip edemez, saçıp savuramaz, kendi çalışmasıyla verimli hâle getirmeyip boş bırakamaz, yığıp biriktiremez de:

Altın ve gümüşü biriktirip de Allah yolunda sarf etmeyenleri can yakıcı bir azapla müjdele! Tevbe, 9/34

Ve Kur'ân'da en büyük lânet, ünlü zengin Ebu Leheb'e karşı yapılmış ve serveti dahi mahkûm edilmiştir:

*Elleri kurusun Ebu Leheb'in! Zaten kurudu da.
Ona, ne malı, ne kazandığı bir fayda verdi.
O, yakında alevli bir ateşe girecektir.*

Leheb, 111. Sure

Dînî bir görev olarak, servetin toplum içinde aktarılması demek olan “zekât” farızası ve Allah yolunda ve O'nun hizmetinde çalışma yapmadan her türlü servet artışı demek olan “ribâ” yasağı başta olmak üzere, Kur'ân'ın bütün buyrukları, servetin toplumun bir kutbunda yığılmasını ve öbür kutbun sefaletle terkedilmesini önleme amacı güder.

Allah, Kur'ân'da, paranın siyasî bir hiyerarşi kuracağı her tür sosyal düzeni kökünden reddeder. Tersine, hiçbir yanlış anlamaya meydan vermeyecek açıklıkla, şöyle buyurur:

*Bir memleketi yıkıp yok
etmek istediğimiz zaman,
oranın refah ve zenginlikten
şımarmış ileri gelenlerini
iktidar sahibi yaparız...*

İsrâ, 17/16

Tek Hükmeden Allah'tır

Hz. Peygamber, Medine'de baştan ayağa yepyeni bir toplum oluşturdu. Bu toplum, ne kan, ne ırk temeline,

ne bir toprak sahibi olma esasına dayandırılmıştır. Ne pazar ilişkileri üzerine, hatta ne bir ortak kültür veya tarih üstüne kurulmuştur. Tek kelimeyle o toplum, kaynağını geçmişte bulan ve belli bir mirasa dayanan hiçbir şey üzerine bina edilmemiştir. Bu, sırf iman temeline dayandırılmış, Hz. İbrahim'in ölümsüz örneğini sunduğu o ilâhî çağrıya verilen kayıtsız şartsız kabul cevabı üzerine kurulmuş bir toplumdur. Böyle bir toplum, herkese açıktır. Katılmak isteyen hiçbir kimsenin kökenine, kimliğine bakılmaz.

Sözgelimi, bu Müslüman “Ümmeti”nin ruhuna hiçbir şey, Batı'nın devlet tarafından korunan bir pazar ve bir ırk, tarih veya kültür mitolojisiyle haklı gösterilen “milliyetçilik” fikrinden daha ters düşemez. Bu, “milleti” kendi başına bir gaye olarak gösteren ve (bütün İslâmî dünya görüşünün kilit taşı “tevhid”in özel bir durumu olan) insanî birliğe zıt bir anlayıştır.

Aynı şekilde Kur'an'ın “şûrâ” prensibi, toplumun üyelerinin, Allah'ın gözetim ve denetimi altında, kendi kaderlerini ilgilendiren kararların hazırlanma ve uygulanmasına katılmaları için, her alanda ve her düzeyde, kendilerine danışılmasını zorunlu kılar. Bu prensip, aynı zamanda, bir adamın, bir sınıfın veya bir partinin her türlü despotizmini ortadan kaldırır. Tıpkı yalnızca istatistiğe dayanan, vekâletle yürütülen ve bu yüzden yozlaşan her türlü demokrasi şeklini de reddettiği gibi.

Ekonomi alanında olduğu kadar, siyasî sahada da İslâm'ın bu yüce hedeflerine erişmek ve bu değişmez prensipleri toplumlarımızın daha önce görülmedik tarihî şartları içinde yürürlüğe koymak için *vasıtaları* araştırıp bulmak, bize düşüyor. Bizler, toplumlarımızdaki teknokratik pozitivizm, politik makyavelizm, çağ dışı

ve rayından çıkmış milliyetçilik çatışmaları, eşit şartlarda yapılmayan alışverişler, bloklar arası kutuplaşmalar ve “terör dengeleri⁴”yle savaşılarak İslâm’ın hükümran olmasını sağlamalıyız.

Tek bilen Allah’tır

Kısırlaştırıcı “ben bilirim veya biz biliriz” anlayışından kaçınmamız ve hiç kafa yorup araştırma yapmadan günümüzün sorunlarına, geçmişte hazır ekonomik çözümler veya hazır siyasî bir yapı bulabileceğimiz kuruntusundan kendimizi korumamız nasıl gerekliyse, aynı şekilde, Kur’ân’ı bizi zorlu bir bilimsel ve teknik araştırma çabasından kurtaran/muaf tutan sadece bir ansiklopedi olma derekesine indirmek çocuksuluğundan da kurtulmalıyız. Hâlbuki işte o hummalı bilimsel ve teknik araştırmadır ki, Kurtuba Üniversitesi zamanında, İslâm dünyasını dünya kültürünün ışık saçan merkezi hâline getirmiştir. İslâm’ın bilimi aramak için Çin’e kadar gitmek emrine uygun olarak, Eski Yunan ve Roma, İran ve Hint gibi geçmişin bütün büyük kültürlerinin tercümesi ve özümsemesi yolunda gerçekleştirilen o devâsâ çabasının sonucunda, orijinal bir sentez ve imanın yön verdiği bir kültür ortaya çıkmıştır.

Temel prensip, nasıl tek sahip Allah ve tek hükmeden Allah’sa, tek bilen de Allah’tır.

⁴ Terör dengesi veya karşılıklı kesin imha, nükleer caydırıcılığa dayanan bir askerî strateji doktrindir. Bu doktrin, Soğuk Savaş adı verilen dönemde hem Amerikalılar hem de Sovyetler Birliği (şimdiki Rusya’nın eski peykleriyle birlikte aldığı ad) tarafından, yani NATO ile Varşova paktı tarafından ortaya konmuştur. Bu doktrine göre, karşı tarafın böyle bir şeye cüret edememesi için, her iki taraf da birbirini imha edebilecek nükleer silah gücüne sahip olmalıdır. Bu askerî doktrin, savaşa kalkışan bir tarafın, kendisinin de yok edileceğini göze almadan harekete geçemeyeceğine dikkat çeker, çev.

Bu temel prensip, Allah'ın mutlak kudretini gasp etmek şeklindeki Firavunvârî iddiayı veya ilk sebeplerin ve son gayelerin bilgisine erişmiş, tam ve mutlak bir bilgiyi elinde bulundurduğu kuruntusunu ortadan kaldırmış olur.

İSLÂM DÜNYASININ YAYILIŞI VE ÇÖKÜŞÜ

Yayılışı

İslâm'ın bu ilâhî yücelik ve ümmet mesajı, bir asır içinde, Hindistan'dan Atlas Okyanusuna kadar yayılır. Bu yayılma, zor kullanarak bir dini benimsetmeye çalışan ve bu baskı yüzünden de halkların kabul etmeye mecbur kaldıkları bir askerî fetih yoluyla olmamıştır. Aksine, İslâm'ın taşıdığı hakikî “kültür devrimi”nin parıltısı sayesinde bu fetih gerçekleşmiştir.

Arap fetihleri, feodal karmaşayı ve asalak hiyerarşileri silip süpürerek, bir yenilenişin ekonomik ve sosyal şartlarını hazırladı.

1861 yılında, büyük oryantalist Dozi (Dozy), “İspanya Müslümanları Tarihi” adını taşıyan eserinde şunları yazıyordu (c. 2, s. 43):

“Arap fethi, İspanya için hayırlı olmuştur. Çünkü bu fetih, önemli bir devrim oluşturmuş ve ülkenin asırlardır altında inim inim inlediği kötülüklerin büyük bir kısmını yok etmiştir.” Dozy, bu konuda bazı açıklayıcı bilgiler de verir:

“Araplar şu metoda göre yönetiyorlardı: Vergiler, daha önceki hükümetlerininkilere nispetle tamamıyla indirilmişlerdi. Derebeyleri sınıfının uçsuz bucaksız malikânelerine pay edilmiş ve mutsuz serf veya köle çiftçiler tarafından ekilip biçilen arazileri, Araplar zenginlerin ellerinden